

**Първа Европейска конференция за социална икономика
в Централна и Източна Европа**

**ПРАГА Социална икономика 2002
Разширяване на социалната икономика**

Прага, 24-25 октомври 2002

ПОДГОТВИТЕЛЕН ДОКУМЕНТ

Проект

**Координиран от Бруно Ръолантс
СЕСОР
Юли 2002**

Съдържание

1. Въведение

2. Основен обзор на социалната икономика

от Бруно Ръолантс и Клаудия Санчес Бахо

- 2.1. Една характерна форма на предприемачество
- 2.2. Функцията и приносът на социалната икономика
- 2.3. Ключови въпроси на политиката
  - A. *Информация и подкрепящи структури на централно ниво*
  - B. *Признаване, институционализация и стандартизация на социалната икономика*

3. Примери на най-добра практика в социалната икономика

- 3.1. *Коопериране между предприятия и имиграция, базирана на солидарността проектът "Работа без граници н рамките на утрешна Европа"; CGM- Италия- NAUWC – Полша/.*
- 3.2. *Осигуряване на покрив за почти половината от населението на страната :Естонското движение на жилищно-строителните кооперации/EKL/.*
- 3.3. *Седмата предприемаческа труппа на Испания-Кооперативна корпорация Мондрагон / MCC/ в Еускади.*
- 3.4. *Солидарност Изток-Запад, в полза на изоставените деца: Румънско-италианска организация "Бобул"/ "Дете", т.е. зърно, в Иаси, Румъния.*
- 3.5. *Институционален комплекс за градска регенерация: Пффеферверк в Източен Берлин.*
- 3.6. *Как една стара кооперация на лица с увреждания/ инвалиди / се адаптира към пазарната икономика и се разширява / СТИЛ – Пилзен , Чешка република/ в рамките на Съюза на чешките и моравските трудово-производителни кооперации / SCMVD /.*
- 3.7. *Един модел на микрокредитиране от развиващите се страни , създаващ 1000 работни места годишно: Асоциация за правото на икономическата инициатива / ADIE/ , Франция*
- 3.8. *Притежавани от служителите фирми, сърцевината на словенската икономика: ISKRAEMECO*

3.9. *Катализатор, помагащ на изселващи се работници: Интегрираният сервизен център за имигранти /CSI/ - Генуа, Италия.*

3.10. *Една от основните институции с идеална цел в Словакия: Фондация "Здрав град", в Банска Бистрица.*

4. Как да дефинираме социалната икономика?

от Бруно Рьолантс

5. Значението на социалната икономика за местното и териториалното развитие

от Луиджи Мартиньети

6. Видове държавна политика, насочена към организациите от социалната икономика

базирайки се на CIRIEC-Интернешънъл

7. Количествени данни за заетостта в социалната икономика в страните от ЕС

базирайки се на CIRIEC-Интернешънъл

8. Корените на концепцията за социалната икономика и нейното разпространение в целия свят

8.1. Четирите идеологически корена на социалната икономика и тяхното сегашно влияние

от Адам Пиеховски

8.2. Как концепцията за социалната икономика се разширява към другите региони извън Европа

от Клаудия Санчес Бахо

8.3. Начало на световната стандартизация на социалната икономика: ОИСР и МОТ

от Бруно Рьолантс

Въведение

Социалната икономика в страните от ЕС включва около 900,000 предприятия и представлява около 10% от брутния вътрешен продукт (БВП) и трудовата заетост. В страните от Източна Европа се оформя едно ново гражданско общество, тъй като действащите лица от по-традиционната социална икономика се адаптират към социалната икономика, запазвайки същевременно чувството си за социалната отговорност. Опирайки се на над стогодишния си опит, социалната икономика активно допринася за една модерна, плуралистична икономика и се утвърждава със своите икономически, социални, граждански и участнически аспекти като един важен партньор в обществото. Като такава, тя е основен участник във формирането на политиките на Европейския съюз и неразделна част от социалния и икономически модел на бъдещия Европейски съюз, така както Романо Проди призна за кооперациите в реч, изнесена на 13 февруари 2002 г. (Европейски кооперативен конвент (конференция) в Брюксел).

Поради това Конференцията ще дебатира развитието на кооперативното, участническото и социалното предприемачество, както и възникването на социалните предприятия в Източна Европа и ще се фокусира върху нуждите и условията, които ще позволят една непрекъснатост и засилване посредством специфичните ценности, професионални възможности и производствени печалби в сектора. Ще се изследват по-специално следните области: инструменти за финансиране, ролята на сектора за трудовата заетост, социалното единство и местното устойчиво развитие, както и опита му в социалния и политическия диалог, в партньорството и в изграждането на мрежи.

Настоящият документ е съставен от осем части, както следва: След въведението, точка 2 предлага основен обзор на социалната икономика: първият подточка (2.1) обяснява защо социалната икономика предлага една характерна форма на предприемачеството; подточка 2.2 обсъжда ролята на социалната икономика; 2.3 посочва ключовите въпроси на съответната политика, а именно необходимостта от информация и развитието на подкрепящи институции на централно ниво, посветени на социалната икономика, както и постепенното обществено признание, институционализацията и стандартизацията на сектора.

Точка 3 дава резюме на няколко случая на най-добра практика в социалната икономика в страните от ЕС и в страните-кандидатки. Те са избрани на базата на присъщите им качества, представителен характер и социално-икономическо влияние върху съответните страни или региони. Могат да се предложат и много други примери.

Точка 4 анализира и сравнява четирите основни дефиниции за социалната икономика, така както са формулирани от значителни организации, занимаващи се със социална икономика в ЕС: FONDA, CEP-CMAF, COR и

Европейската комисия ¹. Тя завършва с кратък синтез на основните общи знаменатели и характеристики на четирите дефиниции.

Точка 5 се фокусира върху значението на социалната икономика с оглед местното и териториалното развитие, отчитайки следните характеристики във взаимоотношението между социалната икономика и местното развитие: качествена заетост, вложен социален капитал, засилена демокрация и партньорство между местните органи на властта и действащите лица в социалната икономика.

Точка 6 съдържа три таблици за различните видове държавна политика, насочена към организациите от социалната икономика, на базата на едно изследване, проведено от CIRIEC-Интернешънъл (Международен център за изследвания и информация за държавната, социалната и кооперативната икономика). Трите таблици подчертават ключовите политики за развитието на една силна и конкурентноспособна социална икономика: предоставяне на политики, засягащи структурата на организациите на социалната икономика; необходимост от политики, засягащи дейността на организациите от социалната икономика; както и политики, свързани със заетостта в организациите от социалната икономика.

Точка 7 дава цифрови данни за заетостта в социалната икономика в Европейския съюз, извлечени от горепосоченото изследване на CIRIEC-Интернешънъл, със две таблици - едната за трудовата заетост в социалната икономика във всяка държава-членка на ЕС, а другата за развитието на заетостта в някои сектори и страни.

Точка 8 установява историческите корени на концепцията за социалната икономика и нейното разпространение в днешния свят. В подточка 8.1 Адам Пиеховски определя четири течения на разсъжденията за произхода на социалната икономика през XIX и началото на XX век: социализъм, "пан-кооперативизъм", либерализъм и християнска солидарност. Важно е да отбележим, че Пиеховски твърди, че всеки от тези на пръв поглед противоречиви теоретически корени може да намери отражение в рамките на днешната социална икономика и че трябва да обърнем подобаващо внимание и на четирите течения на разсъжденията, ако искаме концепцията за социалната икономика да се внедри ефективно в страните, които не са запознати с концепцията. Подточка 8.2. обяснява как концепцията за социалната икономика е прекосила вече през цяла Европа и е получила подобаващо внимание в двете части на американски континент - Северна и Южна Америка. И най-накрая подточка 8.3. показва, че с новата Препоръка на

---

¹ Така както е обяснено в част 3, френската фондация FONDA включва лидери от CGSCOP, Credit Mutuel, Credit Cooperatif, IDES-ESFIN и други. През 1980-те години бяха проведени консултации с всички тези организации, когато за пръв път на правителствено ниво в Европа се създаваше концепцията за социалната икономика. Така те бяха при самите корени на създаването на концепцията за социалната икономика. CEP-CMAF е единственият комитет-шапка в Европа, който групира основните типове действащи лица, свързани със социалната икономика. Горното е съкращение на Европейска постоянна конференция на кооперациите, взаимоспомагателните дружества, асоциациите и фондациите. COR означава Комитет на регионите на ЕС.

МОТ за насърчаване на кооперациите, социалната икономика навлиза вече в ерата на стандартизацията на световно ниво.

Надяваме се този документ да може да подобри разбирането на социалната икономика и да стимулира един жив и съзидателен диалог.

2. Основен обзор на социалната икономика

от Бруно Рьолантс и Клаудия Санчес Бахо

2.1. Една характерна форма на предприемачество

Най-новата съществуваща дефиниция за социалната икономика на ниво ЕС², одобрена през март 2002 г. е:

“Организациите от социалната икономика са икономически и социални действащи лица, работещи във всички сектори. Те се характеризират главно с техните цели и с тяхната характерна форма на предприемачество. Социалната икономика включва такива организации като кооперациите, взаимоспомагателните дружества, асоциациите и фондациите. Тези предприятия са особено активни в някои области като например социална защита, социални услуги, здравеопазване, банково дело, застраховане, земеделско производство, потребителски дела, асоциативна работа, търговия със занаяти, жилищно строителство, снабдяване, съседски услуги, образование и обучение, както и областта на културата, спорта и дейностите през свободното време” (СЕР-СМАФ - Европейска постоянна конференция на кооперациите, взаимоспомагателните дружества, асоциациите и фондациите - европейската шапка за четирите основни категории действащи лица от социалната икономика.)

Освен това, отново според СЕР-СМАФ, успехът на предприятията в социалната икономика не може да се измерва единствено с оглед икономическата им характеристика (дейност), която е все пак необходима за постигането на техните цели с оглед взаимопомощ и солидарност, но трябва да се измерва преди всичко с техния принос с оглед солидарността, социалното единство и териториалните връзки.

Тези предприятия се различават от базиращите се на капитала компании със специфичните си свойства, че са свързани със своите общи характеристики и по-специално:

- Върховенство на индивидуалната и социалната цел над капитала;
- Доброволно и отворено членство;
- Демократично управление на членовете (с изключение на фондациите);
- Комбиниране на интересите на членовете / потребители и / или общите интереси;
- Защита и прилагане на принципа на солидарност и отговорност;
- Автономно управление и независимост от държавните органи;

² За едно кратко, но задълбочено сравнение на произхода и основните дефиниции на социалната икономика, виж точка 4.

- Значителни излишества се използват за изпълнение на целите на устойчивото развитие и за услуги, които са в интерес на членовете, или са от общ интерес.

Освен това изглежда, че социалната икономика показва тенденция да дава една по-сигурна околна среда от обичайната на работещите самостоятелно. По свой начин, предприятията от социалната икономика позволяват на обикновените граждани да правят това, което най-големите фирми правят от 1990 г. насам: да се сливат и координират своите ресурси и възможности. Те обединяват уменията, знанията, капитала и труда на много хора, така че да могат да постигнат адекватни мащаби а производството и услугите, което да им позволи да са конкурентноспособни.

В допълнение към горното предприятията от социалната икономика могат да служат като база за сравнение в областта на корпоративната социална отговорност и социалния финансов контрол на предприятията и особено след като Договорът от Маастрихт въведе демократичното измерение на работното място за всички фирми.

2.2. Функцията и приносът на социалната икономика

Като една централна компонента на организираното гражданско общество, социалната икономика служи като ориентир за плурализъм, участие, демокрация, гражданство и солидарност, давайки при това обширни доказателства за това, че тези елементи са сравними с икономическата конкурентноспособност и способността за адаптиране към социалните и икономическите промени. И наистина, социалната икономика:

- Се основава на принципите на солидарност и индивидуално участие в процеса на активното гражданство;
- Генерира висококачествени работни места и едно по-добро качество на живота, като предлага рамка, която да е подходяща за новите форми на предприятия и труд;
- Играе важна роля в местното развитие и социалното единство;
- Тя е социално отговорна;
- Допринася за стабилността и плурализма на икономическите пазари;
- Отговаря на приоритетите и стратегическите цели на Европейския съюз: социално единство, пълна заетост и борба срещу бедността и социалното изключване, участническа демокрация, по-добро ръководство и устойчиво развитие.

Към 1995 г. Европейската комисия призна, че между 30 и 50 % от населението на различните държави-членки на ЕС са ангажирани в социалната икономика - по един или друг начин. Освен това етическите и базираните на солидарност инвестиции се разширяват все повече. Мошан³ обяснява, че този вид инвестиции възлиза на 400 милиона евро в ЕС и е канализиран по принцип през банковия и застрахователния сектор, които спадат към социалната икономика и които освен това са високо ефективни. *“С депозити от над хиляда милиарда евро, приблизително 900 милиона евро в кредити, 36*

³ Жан-Лу Мошан, лектор в Парижкия университет

милиона членове и 601 милиона клиенти, кооперативните банки притежават 17 % от пазара на ЕС. За взаимоспомагателните и застрахователните кооперации процентът през 1995 г. отговаряше на 29,2 % в Западна Европа, 30,8 % в Япония и 31,9 % в Съединените щати.”

В 15-те страни на ЕС ⁴ бе направено от CIRIEC-Интернешънъл (Международен център за изследвания и информация за държавната, социалната и кооперативната икономика) и публикувано през 1999 г. едно важно колективно изследване. Изследването цели да се анализира ролята на социалната икономика на пазара на труда и да се разбере какви подкрепящи структури и държавни политики биха засилили положителното влияние на сектора, така че това да в интерес на всички. Така както се установи от изследването, секторът на социалната икономика дава около 10 % от общата заетост в ЕС, с общ брой служители 8,879,546 на пълен работен ден. Заетостта в социалната икономика се увеличава с по-голяма скорост от средната скорост на растеж за националните икономики. Същият феномен се наблюдава и в трита вида заетост, които можем да намерим в сектора “социална икономика”:

- Директна заетост в рамките на организациите и предприятията на социалната икономика
- Индиректна заетост от предприятия и юридически лица, зависещи от социалната икономика (напр. дъщерни компании на кооперативни групи);
- Индуцирана заетост, т.е. създадена или запазена заетост - външно за организациите и предприятията на социалната икономика (така например независими работници в земеделието, транспорта, търговията, които използват услугите на кооперациите, които ги поддържат).

Според изследването на CIRIEC-Интернешънъл трите основни динамики, в които социалната икономика изпъква по отношение на заетостта, са:

- Трансформацията на съществуващата заетост в сектора на социалната икономика. Юридическите лица в този сектор бяха задължени да развиват нови стратегии на вътрешна и външна гъвкавост, имайки предвид предизвикателствата, произлизащи от глобализацията и все по-засилващата се конкуренция.
- Възникването на новата заетост като реакция на новите социални нужди, която намери място например в социалните кооперации, заедно с успоредното развитие на правното регулиране и структурите за подкрепа.
- Консолидацията на вече създадената заетост, посредством институционализация и стабилизация, които да преодолеят нейния случаен, експериментален или временен характер.

2.3. Ключови въпроси на политиката

А. Информация и подкрепящи структури на централно ниво

⁴ Източник: “Заетостта и социалната икономика в Европейския съюз: синтез” от Рафаел Чавес и Хосе Луис Монсон, Университетът във Валенсия, Испания, публикувано в “Информация и бележки за социалната икономика 199, CIRIEC-Испания, Валенсия, стр. 61-80. Документът на испански е съкратена версия на изследването на CIRIEC-Интернешънъл, направено през 1998 г. в 15-страни на ЕС и озаглавено “Предприятията и организациите от третата система: един стратегически залог на заетостта”. Това изследване бе координирано от Б. Тири, Д. Демустие, Р. Спийър, Е. Печини, Ж.Л. Монсон и Р. Чавес.

За съществуването на социалната икономика са задължителни два основни елемента: а) обща и достъпна информация и б) подкрепящи структури на централно ниво.

а) Относно информацията и документацията на ниво ЕС, трябва да отбележим уебсайт "Ариес", в който се помещава RES-e-NET Europe.

б) Що се касае до подкрепящите структури, тяхното многообразие се съгласува със съзидателността, с която отговарят на нуждите на социалната икономика. Във Франция например съществуват регионални камери на социалната икономика със задача да развиват асоциациите, кооперациите и взаимоспомагателните дружества на територията. В Испания Предприемаческата конфедерация за насърчаване на социалната икономика (CEPES) е динамичната национална шапка на сектора. Подкрепящите организации за социалната икономика работят в такива области като създаване на работни места в новите предприятия, непрекъснатост на бизнеса и на работните места, или спасение посредством участие на работниците в капитала, предоставяне на услуги, местно икономическо възстановяване посредством фондове за ре-инвестиции в местните общности, обучение и заетост за лица в неизгодно положение или за инвалиди, както и създаване на колективни възможности (съоръжения) за малки предприятия, така че те да могат да бъдат икономически устойчиви. Примери на най-добра практика в тази област ще изследваме в следващата точка.

На ниво ЕС съществуват няколко базирани в Брюксел организации за социална икономика, които редовно вземат отношение и ги съобщават на органите на публичната власт - по своя инициатива и по молба на последните. Тези организации представляват четирите вида действащи лица на социалната икономика (кооперации, асоциации, взаимоспомагателните дружества и фондации):

- ССАЕС (Координационен комитет на Европейските кооперативни асоциации), който от своя страна групира 7 браншови кооперативни организации (ACME, SECODHAS, SECOP, COGESA, EUROCOOP, GEBC, UEPS) и 10 национални кооперативни организации-шапки;
- AIM (Международна асоциация на взаимоспомагателните дружества);
- CEDAG (Европейски съвет за доброволните организации)
- EFG (Европейски център за фондациите).

Тези четири институции формират CEP-CMAF (Европейска постоянна конференция на кооперациите, взаимоспомагателните дружества, асоциациите и фондациите) - единствената представителна организация на ниво ЕС за социалната икономика като цяло.

Изследването на CIRIEC-Интернешънъл, посочено в подточка 1.3, също подчертава значението на подкрепящите организации за сектора:

"Съществуването на подкрепящи организации за юридическите лица от социалната икономика е определящ фактор за успеха или провала на инициативите в този сектор и неговата консолидация. Не съществува никакъв уникален модел или стандарт за подкрепящи структури, а те трябва да се адаптират към контекста, териториите и жизнените цикли на предприятията,

спадащи към социалната икономика. Във всяка фаза на цикъла съществуват специфични нужди, на които следва се отговори с адекватна подкрепа. Подкрепящите структури се специализират понякога в една функция, която предлага по принцип много видове услуги. Видовете предлагани услуги са:

1. Техническа подкрепа за факторите на производството
  - а. Обучение
  - б. Финансиране
  - в. Доставки и маркетинг

2. Икономическа и социална подкрепа за икономическата устойчивост на предприятията
  - а. Развитие (икономическо / социално)
  - б. Развитие на връзките с общността
  - в. Административна и управленска подкрепа
  - г. Консултации и изследвания
  - д. Създаване на мрежи и обмен на информация

3. Политическа подкрепа
  - а. Насърчаване (например насърчаване на концепцията за организация на социалната икономика)
  - б. Политически дейности в нейния точен смисъл
  - в. Нормативно уреждане”

Следователно изследването на CIRIEC-Интернешънъл определя няколко типа държавни политики, насочени към организациите от социалната икономика, разделяйки ги на политики на търсене и предлагане, и политики занимаващи се с въпросите на заетостта в юридическите лица от социалната икономика (виж точка 6 “Видове държавна политика, насочена към организациите от социалната икономика”).

В. Обществено признание, институционализация и стандартизация на социалната икономика

В страните-кандидатки от Централна и Източна Европа органите на публичната власт и част от обществото могат да проявят колебание по отношение откровената подкрепа на сектора за социална икономика, отчитайки отпечатъка от миналия опит. Все пак обаче, така както можем да наблюдаваме в настоящия документ, академичните, интелектуалните и политическите дебати относно сектора са живи, предизвикващи мисли и силно мотивирани от социална и икономическа загриженост, на която предприятията и организациите от социалната икономика могат да дадат полезни отговори.

През последните 10 години бавно, но безспорно секторът “социална икономика” навлезе в стадий на институционализация и обществено признание, в рамките на ЕС. Шест държави-членки на ЕС имат министри, които отговарят пряко за социалната икономика - част от отговорностите в техния портфейл. И въпреки че 7 от 15-те държавни-членки все още не са признали официално този сектор, институциите на ЕС вече го направиха: през 1990 г. Европейската комисия изкова своя дефиниция (анализирана в точка 4 на този документ), която все още можете да намерите на нейния уебсайт.

Срещата на ЕС на върха относно заетостта, състояла се през 1997 г., също дава официално признание на социалната икономика. Последната година Европейската комисия призна, че социалната икономика има принос в такива ключови цели в политиката на ЕС като заетост и социална икономика, разширение, регионално развитие, обществени поръчки, собственост на служителите и организация на работата, както и помощ за развитието.

Решителен момент в постепенното признаване на социалната икономика на ниво ЕС бе първата институционална среща между Президента на Европейската комисия Романо Проди и Европейското кооперативно движение (Европейски кооперативен конвент, 13 февруари 2002 г. в Брюксел). Във своето слово към Конвента, Романо Проди каза:

“Вярвам, че кооперативните предприятия ще играят много важна роля, помагайки на Европа да постигне своите икономически, социални и политически цели. Кооперациите са също една ясна демонстрация за това, че духът на солидарност, който е в техните корени, не е по никакъв начин в противоречие с предприемаческата перспектива - и тази комбинация създава един истински кръг. Поради това Комисията възнамерява да направи всичко, зависещо от нея и помогне на кооперациите да правят бизнес в Европа. Преди две години на Срещата на върха в Лисабон, европейските ръководители си поставиха една много амбициозна цел за това десетилетие: да трансформират Съюза в “най-конкурентната и динамична, базирана на знанията икономика в света, която да е в състояние да поддържа икономически и да осигури повече и по-добри работни места, както и едно по-силно социално единство”. За постигането на тази цел ще трябва да се предприемат бързи и решителни действия, така че да се реформират не само нашите икономика, но така също и нашия социален модел”.

Като пример на признаване на национално ниво, министър-председателят Тони Блеър излезе със следната декларация при създаването на Кооперативната комисия:

“Кооперативното движение представлява една жизнено-важна част от бизнеса във Великобритания. Не публично, не частно, а кооперативно притежаван и контролиран от своите членове, така че да гарантират това, че търговските и обществените интереси ще вървят ръка за ръка. За мен е удоволствие да подкрепя тази Комисия. Тя ще помогне да се намерят нови възможности за насърчаване на едно силно и успешно кооперативно движение за бъдещите поколения”.

Взаимодействието между конкретни части на социалната икономика и правителствената сфера прие различни форми. В някои страни на ЕС, така както видяхме, такива взаимодействия доведоха до създаването на специфични министерства или държавни секретариати, докато действащите лица от социалната икономика останаха изцяло в рамките на гражданското общество. В случая с Великобритания можем да наблюдаваме една друга форма на еволюция, с която една конкретна част на социалната икономика, а именно кооперациите, се превърна в политическо действащо лице,

формирайки политическа партия и, понастоящем - тя е дори част от правителството⁵.

Признанието от страна на държавните органи на властта - както на националните, така и на Европейската комисия, води от своя страна до създаването на норми и стандарти. Консултативният документ на Европейската комисия "Кооперациите в предприемаческа Европа" (ноември 2001 г.) отива в тази посока, обяснявайки че: *"Кооперациите и по-широката социална икономика се включват сега изрично в основната Европейска стратегия за заетостта. Така например Директивите (инструкциите) за Националните планове за действие (NAP) относно трудовата заетост призовават от 1998 г. държавите-членки за докладват за инициативите на социалната икономика под знака на предприемачеството"*. Документът освен това изяснява, че всички (т.е. сегашни и бъдещи правителства на ЕС ще трябва вече да признават концепцията на социалната икономика - по един или друг начин: *"В някои държави-членки няма никакви традиции в социалната икономика (което води понякога до пълно неразбиране на концепцията). Поради това бъдещите инструкции на Комисията трябва да обяснят какво е социална икономика, цитирайки нейните съставни елементи (кооперации, взаимоспомагателни дружества, асоциации и фондации), съществува във всички държави-членки"*.

Междувременно Съветът на Европейския съюз, който е най-висшият орган на ЕС, одобри вече решение за това как държавите-членки да третират социалната икономика. След публикуването на съответните документи на Европейската комисия, Европейският парламент, Икономическият и социален комитет и Комитетът на регионите, Решението на Съвета относно Инструкциите към държавите-членки за политиките за заетост през 2001 г. постановява, че *"Държавите-членки трябва да стимулират мерките за засилване на конкурентното развитие и капацитета за създаване на работни места в социалната икономика и най-вече предоставяне на стоки и услуги, свързани с нуждите, които все още не са задоволени от пазара, и да проучат - с цел намаляването им - на всички пречки за изпълнението на тези мерки"*⁶.

Действащите лица от социалната икономика в Европа, като например кооперации, взаимоспомагателни дружества, асоциации и фондации все повече ще усещат, че влизат в рамките на пространството на държавната политика, което се създава за този сектор - със съответните норми и стандарти. Следователно, лесно е да предскажем, че действащите лица от социалната икономика ще искат да бъдат нещо повече от едни обикновени наблюдатели в този процес.

⁵ Политическата партия, която е политическо крило на Британското кооперативно движение, е свързана с лейбъристите посредством изборно споразумение на национално ниво и има в момента 25 депутати в парламента - лейбъристи и кооператори, като групата е наречена *"Труд и кооперации"*. На местно правителствено ниво партията има над 700 лейбъристски и кооперативни съветници и публикува неотдавна *"Кооперативен дневен ред за местното правителство"*.

⁶ Решението на Съвета на Европейския съвет от 19 януари 2001 г. относно Инструкциите към държавите-членки за политиките за заетост през 2001 г., член 11, 2001/63/ЕС, Официален вестник на Европейските общности, L 22/18, 24.01.2001.

3. Примери на най-добра практика в социалната икономика

3.1. Коопериране между предприятията и имиграция, базирана на солидарността: проектът “Работа без граници в рамките на утрешна Европа”

между CGM (Консорциум Джино Матарелли за социално коопериране), Италия и NAUWC (Национален одиторски съюз на трудовопроизводителните кооперации), Полша

Дата на създаване

- CGM: 1987 г.
- ZLSP/NAUWC: 1995 г.
- Проект “Работа без граници в рамките на утрешна Европа”: 2002 г.

Описание

CGM е италиански консорциум, който групира социални кооперативни предприятия, занимаващи се със социални, здравни и образователни услуги за възрастни, недъгави, малолетни, нарко-зависими и т.н. (кооперации от вид “А”), или с трудоустрояването на лица в неизгодно положение в различни предприемачески дейности (кооперации от вид “А”). Подкрепата на CGM за тези дейности включва техническа консултация, класове за подготовка, търговска и финансова подкрепа, подготовка на проекти и управление на европейски проекти със стратегически и новаторски характер, разпространение на културни и печатни продукти, стимулиращи културата на социалното коопериране. През последните няколко години CGM разви повече предприемачески аспекти, насърчавайки предаването на предприемачески опит в рамките на неговата национална мрежа, а така също и в рамките на европейските мрежи.

Основната дейност на NAUWC е да прави одит на кооперациите-членки (което е задължително за полските кооперации), обучение, консултации и представителство по отношение на правителството и други полски и международни организации. Сега организацията се опитва да насърчи групирането на предприятия и системите от консорциуми между филиалните ѝ кооперации.

В рамките на проекта SCOPE (Засилване на кооперациите и на участващите предприятия в Централна и Източна Европа), CGM и NAUWC лансираха проекта “Работа без граници в рамките на утрешна Европа”, поради необходимостта от намеса на базата на кооперативните ценности и мисия, опитвайки се да противодействат на водените от ефективността и дори криминалната спекулация в областта на имиграцията. Идеята е да се подходи към въпроса за имиграцията от ъгъла на реципрочността и интеграцията: в този смисъл, това е един пилотен проект, който може да се репликира (копира) в други географски области и в други сектори на икономиката.

Целите на проекта са: (а) да консолидира социално-здравните кооперации в Полша на базата на стратегията “тип консорциум”, и (б) да организира имиграцията на медицински сестри от полските здравни кооперации, членки на CGM, по посока към италиански кооперации, членки на консорциума CGM. И действително, докато има недостиг на медицински сестри в Италия, те са в излишък в Полша.

Между CGM и NAUWC бе подписано генерално споразумение, а между NAUWC и местните консорциуми - членки на CGM и участващи в проекта, се подписват конкретни споразумения (засега споразумения са подписали Равенна, Бреша, Кремона, Комо, Бергамо и Мантова. NAUWC организира избора на медицински сестри и обучението на езика в Полша, докато CGM се занимава с въпроса за признаване на полските дипломи за медицински сестри. Към момента има вече 300 медицински сестри от Полша, работещи в италиански социални кооперации (към местния консорциум на Равенна), а други се подготвят да направят същото. На тях се предлагат същите трудови условия, както на италианските медицински сестри.

Представени са молби за съвместно финансиране на бъдещите фази на проекта, който ще включва консолидация на полските кооперации за здравни услуги чрез консорциуми и една мрежа за дългосрочно коопериране между полските и италианските социално-здравни кооперации.

Основни статистически данни:

CGM:

- брой работници: 24 000 (от тях 1 700 са работници-инвалиди)
- брой доброволци: 4 000
- брой предприятия: 1 100, групирани в 71 местни консорциуми
- оборот: 749 милиона евро (предвиждане за 2002 г.)

NAUWC:

- брой работници в кооперациите-членки: 25 000
- брой присъединени предприятия (членове): 500
- брой регионални офиси: 16

Данни за контакти

CGM:

- адрес: ул. Виа Розе ди Сотто 53, 25126 Бреша, Италия
- телефон: +39 030 2893411
- факс: +39 030 2893425
- Лице за контакти: Пиерлука ГИБЕЛЛИ
- e-mail: pierluca.ghibelli@consorzioicgm.it
- уебсайт: <http://www.reteicgm.it>

NAUWC:

- адрес: ул. Зуравиа, 00-680, Варшава, Полша
- телефон: +48-22-628 27 63

- факс: +48-22-630 06 27
- Лице за контакти: Адам ПИЕХОВСКИ
- e-mail: piechowska@krs.com.pl

3.2. Осигуряване на покрив за почти половината от населението на страната: естонското движение на жилищно-строителните кооперации

Естонски съюз на асоциациите на жилищно-строителните кооперации

Дата на създаване (EKL): 17.04.1996 г.

Описание

Естонският съюз на асоциациите на жилищно-строителните кооперации (EKL) е организация, представляваща естонския сектор “кооперативно жилищно строителство” на регионално, държавно и международно ниво. EKL мина през процес на едно бързо развитие и сега има 800 кооперации-членки. Съюзът действа като партньор на държавата в разработката на законодателството за жилищното строителство.

Съюзът започна няколко развойни проекта за подобряване на условията за жилищно-строителните кооперации. През 2001 г. бе лансиран проектът “Нисколихвени заеми за жилищно-строителните кооперации”. С помощта на градското правителство на Талин (кметството) на жилищно-строителните кооперации бяха дадени заеми за строителни ремонти в размер на 1 милион естонски крони. През 2002 г. започна нов проект, предоставящ на жилищно-строителните кооперации много добри условия за застраховки.

Основните дейности на EKL са:

- обучение и учебни посещения
- списание “Еламу” различни брошури
- консултации (правни, счетоводни)
- развойни проекти (кредити, строителни ремонти и т.н.)
- членски карти (предлагачи различни услуги от различни компании)

Основни статистически данни:

- брой жилищно-строителни кооперации в Естония: 6200
- брой жители, живеещи в жилищно-строителни кооперации: около 600 000 (45 % от естонското население)
- брой кооперации на EKL: 800
- брой жители, живеещи в жилищно-строителни кооперации на EKL: 100 000 (6.5 % от естонското население)
- работна сила на EKL: 12 служители, и
- регионални офиси на EKL: 9

Данни за контакти:

- адрес: ул. Сакала 23 А, Талин, 10141, Естония
- телефон: +372 627540
- факс: +372 6275751
- e-mail: ekl@ekyl.ee

- Лице за контакти: Андерс ЯААДЛА (председател на борда)

3.3. Седмата предприемаческа група на Испания: Кооперативна корпорация Мондрагон (МСС), в Еускади

Дата на създаване:

- Първата образователна институция (Политехническо училище): 1943 г.
- Първата кооперация (Улгор): 1956 г.
- Първата подкрепяща институция от втора степен (банка: Каха Лаборал): 1959 г. (Каха Лаборал = работническа спестовно-кредитна каса)
- Корпорацията (МСС): 1993 г.

Описание

“МСС е бизнес група, съставена от 150 компании, организирани в три социални групи: финансова, индустриална и дистрибуция, заедно с областите “изследователска дейност и обучение”. Кооперативната корпорация Мондрагон е плод на точното виждане на един млад свещеник, Дон Хосе Мария Арисмендиарриета, както и на солидарността и усилията на всички наши работници-членове. Заедно ние успяхме да трансформираме една скромна фабрика, която през 1956 г. произвеждаше нафтени печки и парафинови нагреватели във водеща индустриална група в страната на Баския и седма в рамките на Испания (...). Мисията на МСС комбинира основните цели на една бизнес организация, конкурираща се на международните пазари с използване на демократичните методи в нейната организация, създаване на работни места, насърчаване на нейните работници в човешки и в професионален план, и посвещаване на развитието на нейната социална икономика.

Хесус Катания, президент (от уеб-сайта, посочен тук по-долу)

Централно място в успеха на група Мондрагон заема една цялостна решетка от подкрепящи структури, създадени постепенно от самите кооперации и отговарящи за различни нужди: браншово развитие, социална защита, промишлени изследвания и развитие, обучение и образование (сега с напълно развит университет), консултации, финансиране и т.н. Една от най-важните от тези подкрепящи институции е банката на групата (Каха Лаборал), която играеше обединяваща роля от своето основаване през 1959 г. до 1993 г., когато бе създадена корпорацията.

До края на 1980-те години групата бе изключително концентрирана върху баскийските региони на Испания с оглед нейните дейности. Това се промени радикално през последното десетилетие. Сега дистрибуторската кооперация Ероски се превърна в една от водещите вериги супермаркети в Испания, които можем да видим из цялата страна, а някои трудово-производителни кооперации от други региони се присъединиха неотдавна към групата, която освен това е подложена на един бърз процес на интернационализация, с производствени заводи в единадесет други страни.

Основни статистически данни:

- брой работници: 60 000

- брой предприятия: 150
- оборот (промишленост и дистрибуция: 8 милиарда евро (2001 г.)
- управлявани активи (финансови дейности): 7.9 милиарда евро (2001 г.)

Данни за контакти:

- адрес: ул. Примеро Хосе Мария Арисмендиарриета № 5, 20500 Мондрагон, Гипускоа, Испания
- телефон: +34 943 779300
- факс: +34 943 796632
- e-mail: wm@mcc.es
- уебсайт: <http://www.mcc.es>

3.4. Солидарност Изток-Запад в полза на изоставените деца: румънско-италианска организация на доброволци “Бобул” / “Дете” (т.е. зърно), в Иаси, Румъния

Дата на създаване: 1993 г.

Описание

Асоциацията е създадена през 1993 г. в депресирания (в икономически и географски аспект) източен регион на Румъния. Основната цел на асоциацията е да предложи конкретен и жизнен отговор на проблема на децата, изоставени в румънските сиропиталища, където те често пъти биват малтретирани физически, психологически и сексуално. Асоциацията посреща, обгрижва и образова децата и подрастващите, идващи от такива институции и ги внедрява в техния социален, образователен, професионален и религиозен контекст (среда).

“Бобул” работи чрез самостоятелни фамилни къщи, в които “майки-възпитателки” и специализиран персонал обгрижва и обучава ограничен брой деца на различна възраст и с различни форми на проблемите и/или уврежданията, създавайки с тях интензивни ефективни взаимоотношения, като по този начин се създава атмосфера, аналогична на тази в едно нормално семейство. Децата с увреждания живеят заедно с други деца, за да се избегне тяхното маргинализиране и се гарантира реципрочно човешко обучение. Паралелно с това асоциацията предлага необходимите терапии за рехабилитация, като например физиотерапия, психотерапия, логопедия и т.н., а така също и една силна психо-педагогическа подкрепа за насърчаване на нарастването и възможностите на персонала.

Асоциацията благоприятства активното интегриране на детето или на подрастващия в контекста на родната му страна, изработвайки индивидуални проекти, в които лицето е “зърнцето” в една дейност за “създаване на мрежа”, с непрекъснати и стимулиращи социални, училищни, трудови и неформални връзки. Така се полагат сериозни усилия в посока насърчаване на реалното внедряване в училището, в социалната общност, в спортните центрове, в доброволната работа, в културните дейности, и в трудовия свят.

В момента основните социални проекти за рехабилитация и повторно внедряване за фамилните къщи са:

- Работа под закрила и живот в общността (11 подрастващи), със създаването на защитен цех за производството и търговията на хляб и занаяти.
- Цялостна социална интеграция (15 подрастващи и деца)
- Частична социална интеграция (14 подрастващи и деца)
- Постоянно подпомагане и терапия за подрастващи и деца със сериозни увреждания.

Основните трудности в изпълнението на тези проекти е липсата на подготвен персонал, трудността да се развиват икономически дейности, социалната среда, настроена враждебно към децата с увреждания, както и фактът, че повечето държавни училища са все още затворени за тези деца.

Основни статистически данни:

- 6 фамилни къщи, плюс една ферма за самозадоволяване с храна
- понастоящем е поета грижата за 50 деца

Данни за контакти:

- адрес: Ил Чикко (детето), булевард Кимичи № 35, блок Ф2-1, вход А, етаж 4, апартамент s, 6600 Иаси, Румъния
- телефон/факс: 0040.232.271392
- e-mail: ilchicco@mail.dntis.ro
- Лице за контакти: Стефания Де Чезаре (президент, магистър по образователни науки)

3.5. Институционален комплекс за градска регенерация: Пфеферверк (Завод за пипер) в Източен Берлин

Дата на създаване: 1991 г.

Описание

Пфеферверк ООД се занимава с благотворителна дейност в един район на Източен Берлин, предоставяйки услуги на отделни лица и на общността, като например грижи за децата, подобряване на жилищата, развитие на местната култура и услуги, свързани с опазване на околната среда. Те са част от един по-широк проект, който включва различни структури, отговарящ на различни нужди. Така освен благотворителната организация има и една компания с ограничена отговорност, една кооперация, няколко асоциации (за култура, спорт и т.н.) и една фондация - всички те концентрирани в един и същ район на Берлин. Тази особена структура отговаря на необходимостта от определяне на възможно най-добрата структура за всеки вид услуга, без да остава свързана с един-единствен модел. Очевидно различните организации са създадени на една и съща основа и са се посветили на постигането на социални и демократични цели.

За предоставяне на услугите се използва модел на мрежа, с участието на различни групи. Действително, почти всички местни участници (като

например местни търговци на дребно, други асоциации и т.н.) участват на смени в различните дейности, изпълнявани от организацията. Общата цел е създаване на интегрирани (цялостни) услуги за местното население.

Ресурсите идват основно от държавни доставки, поверени на базата на полу-пазарни критерии, с един по-малък процент от продажбите на стоките за отделните лица.

Основни статистически данни:

- нематериални ресурси, най-вече с оглед наличието на ръководител на проекта, които се поемат от публичните власти, от частния бизнес и от един значителен дял доброволен труд:
- инженеринг (подготовка) на проекта: 680 000 евро
- дейности по обучението: 1 350 000 евро
- дейности, свързани с повишаване на познанията (по-добра информираност: 1 250 000 евро
- материални инвестиции: 500 000 евро, основно в оборудването на обекта
- общо оперативни разходи за благотворителност: приблизително 3 648 000 евро на година
- работна сила: приблизително 190, от които около 100 в плановете за внедряване.

Данни за контакти:

- адрес: Пфеферверк ООД, ул. Фербелинер Щрасе № 92, 10119 Берлин, Германия
- телефон: +49.30.44383442
- факс: +49.30.44383100
- e-mail: pfefferwerk@t-online.de
- уебсайт: <http://www.pfefferwerk.de>
- Лице за контакти: Г-н Торстен Вишневски

3.6. Как една стара кооперация на лица с увреждания (инвалиди) се адаптира към пазарната икономика и се разширява: СТИЛ, Пилзен, Чешка република

член на Съюза на чешките и моравските трудово-производителни кооперации (SCMVD)

Дата на създаване

- STYL: 1957 г.
- SCMVD: 1953 г.

Описание

Styl Plze* v.d.i. (Стил Пилзен ООД?) е част от оригиналната група работодатели на инвалиди в Чешката република, с дълга традиция отпреди 1989 г. Това е едно доста голямо предприятие с традиционна производствена програма, ангажирано в производството на облекла, подвързване на книги, канцеларски материали, асемблиране на кабели

(електрически монтаж) и уплътнители, които се организираха успешно в прехода към пазарната икономика - както с оглед на вътрешното им реструктуриране, така и с оглед на Европейския пазар.

До началото на деветдесетте години, кооперацията се радваше на добри приходи от своите операции. По-късно обаче вътрешният пазар се дезинтегрира (разпадна) с ликвидирането на основните клиенти на кооперацията и последва сериозна финансова криза. СТИЛ създаде успешно нови търговски връзки в Германия чрез Германската търговска камара - с производството на облекла, както и с производството и монтажа на изделия. През 1993 г. предприятието претърпя промяна в организацията и в производствената си структура, с участието на холандската консултанционна фирма НРМ ООД, и така бяха създадени първите защитени цехове. Същевременно започна сътрудничество с една видна холандска фирма за асемблиране на кабели (електрически монтаж) и в три производствени завода бе създадена с успех система за контрол на качеството, в съответствие със стандарт ISO 9002. През 1997 г. завърши изграждането на един нов завод "Уплътнители" във Пилзен*.

Стил Пилзен* е една от най-успешните кооперации в рамките на Съюза на чешките и моравските трудово-производителни кооперации (SCMVD) - една организация, занимаваща се активно с лобиране пред правителството и с колективно договаряне с профсъюзите, както и с поддържащи дейности за филиалните ѝ предприятия - най-вече в областите, свързани с маркетингови дейности (например организация на търговски панаири) и финансиране (чрез фондове за развитие). Освен това SCMVD създаде една подробна база данни за своите филиални предприятия и техните продукти, качена на CD ROM (компакт-диск) и на Интернет.

Стил Пилзен* е един от най-големите работодатели на лица с увреждания в Чешката република. Тя е едно живо доказателство за това, че действащите лица в социалната икономика на страните-кандидатки могат да бъдат също посредник за големи предприятия, ако са в състояние да комбинират своята предприемаческа роля със социалната си мисия.

Основни статистически данни:

STYL:

- годишен оборот: 2,7 милиона евро
- брой работници: 410
- процент на служителите-инвалиди: 55 % (223)
- частта на експорта: 60 %
- защитени цехове: 12 с общо 180 служители

SCMVD:

- брой филиални предприятия: 390 (50 от които са със инвалиди, както при STYL)
- брой работници във филиалните предприятия: 30 500 (7 700 от които са инвалиди)

Данни за контакти

STYL Plze* VDI:

- адрес: ул. Радобюцицка 24, 305 49 Пилзен, Чешка република
- телефон: +420-19-723 56 41
- e-mail: druzstvo@styl-plzen.cz
- уебсайт: <http://www.styl-plzen.cz>
- Лице за контакти: Мирослав Шредл, президент

SCMVD:

- адрес: площад Вацласке Намести 21, 113 60 Прага 1, Чешка република
- телефон: +420 2 241 093 12
- факс: +420 2 26 03 01
- e-mail: svoboda@scmvd.cz
- Лице за контакти: Йиржи Свобода
- уебсайт: <http://www.scmvd.cz>

3.7. Един модел на микро-кредитиране от развиващите се страни, създаващ 1000 работни места годишно: Асоциацията за правото на икономическа инициатива (ADIE), Франция

Дата на създаване: 1990 г.

Описание

Асоциацията за правото на икономическа инициатива помага на хора (ADIE), които са изключени от пазара на труда и от банковата система да създадат собствено работно място, като им предоставя достъп до кредити.

Идеята бе да се адаптира към френския контекст опитът в микро-кредитирането, който е развит в значителна степен във страните от Третия свят, като се помогне на милиони хора да създадат собствени работни места. Във Франция, където 7 милиона души живеят в бедност, нуждата от микро-кредитиране непрекъснато нарастваше през последните десет години: тя се оценява на 20,000 до 30,000 потенциални самостоятелни създатели на работни места, но тази цифра би могла да достигне до 100,000 души, ако регулационната околна среда се опрости и се предоставят достатъчно финансови ресурси.

Кандидатите, които желаят да започнат или да развият дейност в собствена фирма, могат да се свържат с който и да е от 22-те регионални офиси на асоциацията, където се оценява изпълнимостта на техния проект и където се създава схема на финансиране. След това те получават заем в размер на 500 до 5000 евро, който се възстановява за две години, и получават необходимото обучение и следваща помощ. Те могат да помолят и за следващи заеми, докато бъдат в състояние да кандидатстват за конвенционални кредити.

Ресурсите на ADIE идват от различни обществени източници и от частни дарения. Асоциацията е подписала споразумения с няколко банки, които им

осигуряват 80 % гаранция върху заемите, но предоставя заеми и от собствените си фондове.

Критериите за финансирането са жизнеността на проекта, рисковата ситуация на кандидата (безработен или получаващ минимални приходи), неговите физически и умствени възможности и решителност, както и подкрепата на неговата човешка околна среда. ADIE финансира проекти във всички сектори, като основа част от тях са в областта на услугите, търговията на дребно и занаятите. Няколко примера: шофьори на таксита, продавачи на пазара, отглеждащи и продаващи цветя, коминочистачи, стилисти (фризьори), дърводелци-мебелисти, електротехници, лица отглеждащи охлюви и т.н.

Основни статистически данни:

- работни места, създадени от основаването през 1990 г.: 11 000 (средно по 1000 работни места на година)
- процент на работните места, създадени от жени (2001 г.) 30 % (процентът в национален мащаб е средно 27 %)
- годишен брой заеми: 3500 през 2001 г. (спрямо 2344 през 2000 г.)
- процент на оцелелите работни места след 2 години: 70 % (същият процент, както в национален мащаб)
- регионални офиси: 22
- работна сила: 200 души
- доброволци: 600 души
- дългосрочно безработни или получаващи минимални приходи: 73,5 % от заемите

Данни за контакти:

- адрес: ул. Рю Делаамбр 14, 75014 Париж, Франция
- телефон: +33 1 42 18 57 87
- факс: +33 1 43 20 19 50
- e-mail: adie@adie.org
- уебсайт: <http://www.adie.org>

3.8. Притежавани от служителите фирми - сърцевината на словенската икономика: ISKRAEMECO

член на Словенската асоциация на работническата собственост (DEZAP)

Дата на създаване

- Iskraemeco: 1920 г.
- DEZAP: 1994 г.

Описание

Акционерното участие на работници във фирмата възлизаше на 23 % от общата акционерна собственост в Словения в края на програмата за приватизация през 1997 г. и може би днес е спаднала до 16-17 %, така че

остава доста съществена⁷. Работниците, ангажирани във фирми с мажоритарна собственост на работниците, са вероятно около 100 000, т.е. 13 % от общата работна сила в страната и 22 % от персонала, работещ в предприятията. Освен това притежаваните от служителите предприятия представляват основен елемент (сърцевината) на словенската икономика⁸.

Искраемеко - една притежавана от служителите фирма, е една от водещите европейски компании за производство на устройства и оборудване, прилагани в енергийната промишленост, както и устройства и оборудване за измерване, регистрация и контрол на консумирания електрически ток. Една от стратегическите цели на компанията е глобализацията на пазара и интернационализацията на производството. Съобразно общия доход и броя на служителите, Искраемеко е измежду най-големите компании в Словения. Централата (главният офис), както и други стратегически отдели на компанията са разположени в Кранй, докато другите дейности са разпръснати из целия свят.

Първото обсъждане за това дали и как да се приватизира компанията започна в края на 1992 г., скоро след като в Словения бе приет Законът за трансформиране на собствеността. След един вътрешен дебат Искраемеко одобри мажоритарна собственост от служителите като централна стратегическа цел. Един специален комитет, създаден от представители на ръководството на компанията и на профсъюзната организация, проведе цялата процедура на трансформация на собствеността. Тази структура на комитета се оказа много сполучлива, тъй като чрез представителите на профсъюза служителите биваха постоянно информирани за приватизационната процедура и дори можеха да участват активно в нея. На тази база служителите се довериха на ръководството на компанията и евентуалните съмнения постепенно изчезнаха.

Трансформацията бе проведена много бързо, според словенските стандарти и приватизационният процес завърши през септември 1994 г., когато 60 % от акциите се притежаваха от служителите и от бивши служители, чрез едно вътрешно разпределение и вътрешно изкупуване, 20 % от Развойния фонд (един обществен фонд, създаден за събиране на акции и продажбата им на частни инвестиционни фондове), 10 % от Пенсионния фонд и 10 % от компенсационния фонд (също обществени фондове). През 1996 г. частните инвестиционни фондове продадоха своите дялове на Пенсионния фонд. През 1998 г. акционерите-работници създадоха свой собствен фонд (Искраемеко ДУС), в който дяловият капитал отговаря на мажоритарната част от дяловете (акциите) на Искраемеко.

През същия период се извърши и процес на подновяване на технологичните и бизнес-процесите и на производствените обекти. Производствените монтажни линии бяха премахнати и бяха въведени

---

⁷ Съгласно Бозо Ледник, бивш директор на DEZAP

⁸ Съгласно Мирослав Станоевич, преподавател в Института за социални науки към Университета в Любляна

интегрирани работни места, а качеството бе нагледено към международните стандарти ISO 9001.

Четири от осемте пункта във визията (виждането) на компанията са: “Собственост на служителите”, “поддържане на работните места”, “задоволяване на клиентите, служителите и собствениците”, и “технология, щадяща околната среда”. Искраемекко поддържа също тезата, че структурата на собствеността и на ръководството е свързана с икономическия успех на предприятието, тъй като служителите са дълбоко (сериозно) ангажирани в управленските и производствените процеси.

Искраемекко е член на Словенската асоциация на работническата собственост (DEZAP), основните дейности на която са:

- лобиране за законодателство в полза на съществуването и развитието на собствеността на работниците;
- оказване на професионална помощ на служителите-собственици;
- разработка на правна рамка за работническата собственост в компаниите;
- образование и обучение на служителите-собственици във всяка област, засягаща работническата собственост;
- развиване на мрежи от притежавани от работниците компании за взаимно информиране и взаимопомощ;
- международно коопериране (сътрудничество).

Основни статистически данни:

ИСКРАЕМЕКО:

- брой служители: 2115 (2000 г.)
- приходи: 110 милиона евро през 2001 г. (10 % увеличение спрямо 2000 г.), 95 % в резултат на експорт
- инвестиции: 7,1 милиона евро (2000 г.)

DEZAP:

- брой филиални предприятия: 8
- друга филиална (присъединила се) организация: Асоциация на свободните профсъюзи на Словения (250 000 членове)

Данни за контакти

ИСКРАЕМЕКО

- адрес: ул. Савска Лока 4, 4000 Кранй, Словения
- Лице за контакти: Сашо Петерлин, фнансов директор, тел: +386 4 206 4139
- e-mail: saso.peterlin@iskraemeco.si
- уебсайт: <http://www.iskraemeco.si>

DEZAP:

- адрес: ул. Камниска 41, 1000 Любляна, Словения
- Лице за контакти: Петра Козел, тел: +386 150 77249
- e-mail: petra.kozel@kiss.uni.lj.si

3.9. Един катализатор, помагач на изселващи се работници: Интегрираният сервизен център за имигранти (CSI) - Генуа, Италия

Дата на създаване: 1992 г.

Описание

Интегрираният сервизен център за имигранти (CSI) е асоциация, занимаваща се със следните услуги: социален секретариат, първоначално посрещане, правни консултации, посредничество за настаняване на работа, намиране на жилище, получаване на образование, в полза на имигрантите. Центърът е създаден в изпълнение на инициатива на Регионалната федерация за солидарност и трудова заетост, на местния координационен комитет за имигрантите, на профсъюзите и на общината на Генуа:

- Регионалната федерация за солидарност и трудова заетост е асоциация, която обединява всички притежатели на дялове (участници), занимаващи се с местно развитие, като например асоциации, консорциуми на социални кооперации, регионалните клонове на националните кооперативни асоциации, както и профсъюзите, представители на конвенционалните търговски предприятия и местните публични власти.
- Координационният комитет за имигрантите представлява всички местни организации, занимаващи се с имиграцията
- Профсъюзите са местните представители на трите основни национални конфедерации на профсъюзите (CGIL-CIS-UIL)
- Общината на Генуа е местният публичен (държавен) орган, носещ отговорността за предоставянето на услуги за имигрантите.

Трябва да подчертаем, че основната част от служителите там са също имигранти. Всъщност директорът и другите служители бяха избрани измежду образовани имигранти. Това е така поради две основни причини: първата е ясно изразеното желание за включване на “лидерите” на различните общности в програмата (с оглед техния опит); втората е свързана с необходимостта от справяне с проблема на културното посредничество между различните етнически групи.

Независимо от услугите, свързани с първоначалното посрещане, се предлагат и специфични услуги, свързани с различните области от интерес за бенефициентите - от правни консултации до достъп до обучение и до жилищно настаняване. Този подход позволява едно по-добро интегриране на имигрантите в социалната тъкан на града, като по този начин се повишава социалният капитал на райони, които са били преди това в икономическа депресия.

Основни статистически данни:

- брой редовни служители: 6
- нематериални инвестиции за стартиране, в човекочасове: 2266 човекочаса
- материални инвестиции за стартиране: 66.000 евро
- разходи за поддръжка (оперативни): приблизително 76,500 евро

- брой поети случаи през последните три години: 20,000

Данни за контакти:

Г-н Канджи Модоу, директор - Виа Милано 42/А - I - 16126 Генуа
Тел: +39.010.255423; факс: 39.010.256821

3.10. Една от основните институции с идеална цел в Словакия: Фондация “Здрав град” в Банска Бистрица

Дата на създаване: 1992 г.

Описание

Фондацията “Здрав град” е пример, който илюстрира успеха на модела на една фондация на общността в Централна и Източна Европа, където в края на 1980-те години гражданското общество е изпитвало липсата на много от механизмите и подкрепящите структури, които можем да намерим в западната част на континента.

Населението на Банска Бистрица в централна Словакия се е увеличило пет пъти в периода от 1946 г. до 1994 г. и е стигнало около 700,000 жители; този бърз растеж създава много проблеми и най-вече по отношение защитата на околната среда и инфраструктурата. През 1991 г. градът се включил в проекта “Здрави градове” на Световната здравна организация (СЗО), чиято мисия била да се направи града възможно най-доброто място за живот и най-вече чрез засилване на “физическото, менталното, духовното и социалното здраве на града посредством широко и интензивно ангажиране и обществено участие във вземането на решения на местно ниво”.

През октомври 1994 г., с финансовата подкрепа на Градския съвет на Банска Бистрица, фондацията се превърнала във фондация на общността. Тя станала най-голямата организация с идеална цел и най-важният субсидиращ орган в региона на Банска Бистрица. Фондацията играе ролята на катализатор за насърчаване на партньорството между различните сектори - правителствен, бизнес и организации с идеална цел, и за предоставяне на възможности за местните граждани, подкрепяйки техните инициативи. Фондацията е отговорна за основната част от новаторските подходи за устойчиво развитие в нейната област на намеса.

Фондацията на общността “Здрав град” предоставя дарения четири пъти в годината на граждански асоциации, фондации, организации с идеална цел и неформални групи граждани в градовете и районите на Банска Бистрица и Зволен. Даренията се базират на следните критерии:

- как проектът допринася за подобряване на местната околна среда
- как проектът засилва гражданското сътрудничество (кооперирането)
- способността на кандидатите да изпълнят успешно проекта

Фондацията предлага дарения по различни програми:

- Селската програма подкрепя взаимното сътрудничество между различни активни групи в рамките на селото и между отделни села в региона. Примери на проекти: защита на децата от стреса и шума, насърчаване на туристическите райони, летни детски лагери, местни строителни ремонти и т.н.
- Програмата “Съседство” се фокусира върху подкрепата на съседни граждански дейности. Проектите включват: курсове за обучение, рекламиращи здравословния начин на живот, площадки за игри и т.н.
- Програмата за жените подкрепя дейности, инициирани от жени-активистки и се фокусира върху подобряване на живота на жените. Проектите включват класове за обучение на тема “здравето и бременността на жените”, насърчаване на здравеопазването при циганчетата, насърчаване на циганската култура, професионални курсове за циганки и т.н.
- Генералната програма насърчава проекти, които отговарят на основното условие за подобряване качеството на живота в тяхната общност. Такива примери са: оказване на помощ на хора с умствени увреждания, поддръжката на безстопанствени жилищни блокове с цигански общности, класове по изкуствата за деца с увреждания и т.н.
- Програмата за околната среда насърчава проекти като образователни курсове за деца за защита на околната среда, почистване на планински потоци, екологични лагери за деца и т.н.

Основни статистически данни:

- дарения на Фондацията: 300,000 евро (през 2000 г.)
- годишен оперативен бюджет: 25,000 евро
- годишен брой субсидии за проекти: 130 (през 2000 г.)
- максимална сума за едно дарение: 250 евро
- получили даренията:
- местни неправителствени организации: 40 %
- неформални граждански инициативи: 33 %
- училища: 16 %
- специализирани институции: 8 %
- местни органи: 3 %

Данни за контакти:

площад Стриеборне Наместие, 297401 Банска Бистрица, Словакия

Тел: 088 415 6059

Уебсайт: www.changenet.sk/nzmbb

4. Как да дефинираме социалната икономика?

от Бруно Рьолантс

Един опростен, но съвсем не неверен начин да я назовем, би бил: “*Никой не знае какво точно е, но всеки знае, че тя съществува*”. Въпреки че, както ще видим, социалната икономика все още не е 100 % дефинирана, тя вече спечели официално признание на ниво ЕС и в няколко държави-членки на ЕС, както видяхме в точка 2. Произхода на тази концепция намираме във Франция, където тя получи правителствено признание в началото на 1980-те. Оттогава

тази концепция се разпростира постепенно и към други държави-членки на ЕС: Белгия, Испания, Италия, Португалия, Швеция, Люксембург, Ирландия и Великобритания.

Така както обсъдихме в точка 2, признаването на социалната икономика задължително води до едно постепенно създаване на норми и стандарти, което преди всичко включва дефиниция на сектора. Консултативният документ на Европейската комисия "Кооперациите в предприемаческа Европа", за който споменахме в точка 2, предлага ключове за това кои са действащите лица в социалната икономика. Скорошната дата на този документ (ноември 2001 г.) и 3 от 4-те дефиниции, изследвани тук по-долу (февруари/март 2002 г.) са ясни индикации за това, че процесът на създаване на норми и стандарти в социалната икономика е тъкмо навлязъл в критичния стадий. Такъв един нормативен процес, така както е с всички процеси от този вид, ще окаже директно влияние върху създаването на политика на ниво ЕС и на национално ниво за онези социално-икономически действащи лица, за които се предполага, че са включени в концепцията. Поради това за тези действащи лица е важно да знаят:

- Дали попадат под признатата и нормализирана категория на социалната икономика, на база на съществуващите дефиниции, посочени тук по-долу;
- Ако това е така, дали са в състояние и желаят да участват в създаването на норми и стандарти в социалната икономика.

Четири дефиниции за социалната икономика, които ще изследваме тук по-долу, бяха създадени съответно от: 1) група французи, принадлежащи към организации, свързани с произхода на концепцията (FONDA); 2) Върховен комитет на ниво ЕС, групиращ четирите вида организации, които осъзнават себе си като част от социалната икономика, а именно - кооперации, взаимоспомагателни дружества, асоциации и фондации (CEP-CMAF); 3) Комитета за регионите на ЕС (CoR); и 4) Европейската комисия.

На дадената по-долу таблица е направено сравнение между четирите дефиниции, в съответствие с редица параметри. След това ще опитаме да намерим общи и различаващи се моменти, така че да получим представа за това какво всъщност представлява социалната икономика.

4.1. Аналитична таблица на основните дефиниции за социалната икономика

	FONDA	CEP-CMAF	COR	КОМИСИЯ НА ЕС
	05.02.02	14.02.02	12.02.02	1989/1990
ИЗТОЧНИК НА КОМПЕ- ТЕНТНОСТ/ ЛЕГИТИМ- НОСТ НА ДЕФИНИ- ЦИЯТА	Съставителите на документа на FONDA включват ръководители от CGSCOP, Креди Мютюел, Креди Кооператив, IDES-ESFIN и т.н. С тези организации бяха направени консултации през 1980-те, когато за първи път се създаде концепция за социална икономика на правителствено ниво в Европа (виж също собствената дефиниция на COR тук по-долу). Техният документ бе написан първоначално на френски.	Това е единственият комитет-шапка в Европа, който групира основните видове действащи лица, които са свързани със социалната икономика. Съкращението означава Постоянна европейска конференция на кооперациите, взаимоспомагателните сдружения, асоциациите и федерациите.	Комитетът за регионите на ЕС посвети своето внимание върху дефиниране на “социалната икономика”, в противовес на Европейския парламент и Съвета, които все още не са излезли с декларация в това отношение. Това подсказва за силната връзка между социалната икономика и местната територия. Очаква се този документ да бъде официално одобрен на 14 март.	В рамките на Европейската комисия от администрацията на Романо Проди бе създадена Главна дирекция “Предприятие”. Тази нова дирекция включва кооперациите и взаимоспомагателните сдружения, докато асоциациите и фондацииите остават свързани с Главна дирекция “Заетост и социални въпроси”.
КОНЦЕПЦИЯ	“вид предприемачество, което в самия му начин на организация и производство отговаря на практика на съществуващите очаквания с оглед	“не може да се измери единствено с оглед икономическото представяне, което е обаче необходимо за постигането на техните цели като	“един “хибрид” със социални цели и изисквания. Така формата става различна за различните страни. (...) Концепцията за	“част от една партньорска икономика, предприятията на която се създават от и за хората с общи нужди и се отчитат пред хората, на които трябва да

	устойчивото развитие и социалната отговорност.	взаимоспомагателни сдружения и с оглед на солидарността, но трябва преди всичко да бъдат оценявани с техния принос по отношение на солидарността, социалното единство и териториалните връзки. [Тя] е социално отговорна. [Тя е] Различен вид предприемачество, [с] Характерни специфични характеристики [и] Безспорна реалност.”	социалната икономика е с френски произход.”	служат”.
	FONDA	СЕР-СМАФ	COR	КОМИСИЯ НА ЕС
	05.02.02	14.02.02	12.02.02	1989/1990
ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА	Посочва се специфичен вид предприятия (кооперации, асоциации и взаимоспомагателни сдружения, но не фондации)	“вид предприемачество”. “включва организации, като кооперации, взаимоспомагателни сдружения, асоциации и фондации.” “Една компонента на организираното гражданско общество”	“икономически предприятия, произвеждащи продукти и/или услуги, но те не са ООД с дялов капитал”. Повече или по-малко кооперации, взаимоспомагателни сдружения и асоциации с икономическа дейност.”	“Важни икономически действащи лица в икономиката (кооперации, взаимоспомагателни сдружения, асоциации и фондации)”.
ДЕЙНОСТИ	В рамките на и от	Дейностите попадат	“фирмите от социалната	“Източници на

	<p>тяхната територия на внедряване (ВСЯКАКВИ, тъй като документът не ограничава дейностите до конкретна област).</p>	<p>“Под европейските политики (за социално благополучие, заетост, предприятия и предприемачество, образование, изследователска дейност). “Области на социална защита, социални услуги, здравеопазване, банково дело, застраховане, асоциативен труд, търговия със занаяти, земеделско производство, жилищно строителство, снабдяване, потребителски дела, съседски услуги, образование и обучение, както и дейности в областта на културата, спорта и свободното време”.</p>	<p>икономика са важен партньор на местните органи на властта при стратегиите за местното развитие и изграждането на ново местно плуралистично благополучие. Това разбира се не пречи на принципа на честната игра, прилаган от местните органи на властта или компании от традиционния търговски сектор и социалната икономика, които се конкурират честно за изпълнението на стратегиите за местно развитие. По-специално, социалната икономика може да попълни една празнина в предоставянето на социални стоки и услуги, които не се предлагат от традиционните действащи лица на пазара или от правителството;”</p>	<p>предприемачество и работни места, при които традиционните “водени от инвеститорите” структури на предприятия може не винаги да са жизнеспособни. Дейностите са важни, защото допринасят за една ефективна конкуренция на пазарите.</p>
	FONDA	СЕР-СМАФ	COR	КОМИСИЯ НА ЕС

	05.02.02	14.02.02	12.02.02	1989/1990
ЦЕННОСТИ	Устойчиво развитие/между-поколенски характер/ колективно наследство. Солидарност Социална отговорност	“Доброволно и отворено членство, придружено с демократичния контрол на членовете” ⁹ “Солидарност и отговорност” “Автономно управление и независимост от държавните органи.” “социално единство”	Отворено и прозрачно управление, демокрация, участие “добавя стойност към процеса на местното развитие и социалния прогрес посредством изграждане на местен социален капитал чрез засилване на доверието и сигурността на общността, гражданската ангажираност и участието в обществото и чрез стимулиране на засиленото социално единство, при което отново да се свържат (включат) изключените и маргинализираните хора”.	“доброволно участие, членство и ангажираност” демократичен контрол “автономия и независимост” (Фондациите са изрично изключени от тази характеристика, тъй като техните ценности и характеристики са различни от тези за другите три вида).
ЦЕЛИ	* Равновесие между територии и социално единство. * Мир и сигурност. * Акумулацията на опит от предприятията в социалната икономика	[Отговарят на] “новите предизвикателства (нарастваща липса на участие от страна на държавните служби, социална интеграция, устойчиво развитие,	“стоки и услуги ... , доставяни от един “хибрид” със социални цели и изисквания.” “социалната икономика създава социални предприятия и една нова	“отговарят на новите нужди.” “създаване на работни места и нови форми на предприемачество и заетост; засилване на солидарността и

9

Не се отнася за фондациите, защото те нямат членове

	служат за дефиниране на стандартите и инструментите за оценка на рамката на сходимост по въпроса за социалната отговорност на всички предприятия, която се изработва на европейско ниво.	солидарност между поколенията)". [Трябва да се измерват със] "солидарност, социално единство и териториални връзки, [и] икономическо представяне". "развитие на плуралистично общество, което осигурява по-голямо участие, повече демокрация и повече солидарност." "играе важна роля в местното развитие и социалното единство". "допринася за стабилността и плурализма на икономическите пазари."	предприемаческа култура на социалния предприемач (ОИСП), ориентирана главно към включване на маргинализираните групи хора посредством активното им участие и един нов подход: като се комбинира една нова смес от ресурси (публични, пазарни, доброволен труд), с цел създаване на работни места. Поради това социалната икономика мое да отговори на нуждите, на които публичният сектор или пазарът не могат да отговорят;"	единството; допринасят за интегрирането на икономиките на страните-кандидатки."
	FONDA	СЕР-СМАФ	COR	КОМИСИЯ НА ЕС
	05.02.02	14.02.02	12.02.02	1989/1990
СТРАТЕГИИ	*Солидарност между територии, рискове и печалби; *създаване на икономическа и социална ценност;	Използване на излишъци, в зависимост от социалната цел и/или желанията на членовете, за ре-инвестиция или разпределение	"помагат на местните органи на властта да трансформират пасивната социална сигурност и ползите от заетостта в една активна	"Ключова роля за едно по-пълно включване на техните членове и европейски граждани в обществото." "управляват се съгласно

	<p>легитимност на една плуралистична икономика. *формиране на устойчиви мрежи... насърчаване на плуралистични общества. *Финансиране на проекти (които да отчитат) съзидателната динамика. *Запазване на неделимостта на резервите на кооперациите и на взаимоспомагателните сдружения, като се допуска асоциациите да учредяват собствени фондове и да уважават това прогресивно натрупване. *Най-вече трябва да се разгледа прилагането на правото на конкуренция на базата на конституционното решение на Европейския съвет от 6 декември 2001, което легитимира едно диференцирано</p>	<p>(създаване на работни места, дейности, нови предприятия, рефинансиране на инвестирания капитал, услуги за членовете, социални и културни дейности и т.н.). [Има] широка социална основа и провежда дейностите си в различни правни форми, демонстрирайки своята конкурентноспособност и своята способност да расте и се адаптира към новите социални и икономически предизвикателства. Отговаря на приоритетите и стратегическите цели на Европейския съюз: социално единство, пълна заетост и борба срещу бедността, участническа демокрация, ръководство. Генерира висококачествени работни места и по-</p>	<p>социална инвестиция за устойчивото развитие.” “посредством свързване на предприемчивостта със социалните цели, може да се бори с пасивната зависимост при системите за социално благополучие. Това може да доведе до ситуация “печеливш-печеливш”, при която обществените ресурси за услугите се допълват от пазарните и доброволните ресурси”. “Комитетът на регионите подчертава, че за засилване на младите и крехки демокрации в страните от Централна и Източна Европа е важно да се развие една силна социална икономика и едно организирано гражданско общество, т.е. да се използват пътищата на партньорствата. Съществува една силна необходимост от коопериране и обмен</p>	<p>принципа “един член, един глас”. “гъвкави и новаторски” “доброволно участие, членство и ангажираност”. “доброволно и отворено членство”.</p>
--	---	---	---	--

	третиране.	добро качество на живота, и предлага рамка, подходяща за новите форми на предприятия и труд.	между ЕС и страните-кандидатки.” “Европейската комисия трябва да изгради база данни за най-добрите практики на партньорство и социална икономика, от която страните-кандидатки също да се възползват, и да насърчи и финансира двустранния или груповия обмен на най-добрите практики...” “пренасяне на добрите практики... най-вече чрез организациите за социална икономика по посока към страните-кандидатки, за засилване на социалното единство, създаване на заетост, ръководство и демокрация...” “създаване на учебни планове и програми за обучение”.	
ВЗАИМО-ОТНОШЕНИЕ между	[Съществува] “едно друго взаимоотношение с оглед създаването на	“върховенство на индивида и на социалната цел спрямо	“с нетърговска ориентация”	“първичната цел не е да се получи печалба върху капитала.”

<p>ЧОВЕШКОТО СЪЩЕСТВО / ОБЩЕСТ- ВОТО и КАПИТАЛА</p>	<p>икономическа и социална ценност, с поставяне на лицето (индивида) в центъра на това съзидание.” “Социалният договор свързва членовете помежду им и предприятието с неговата околна среда, а не според отношението спрямо капитала.” “Капиталът се редуцира до неговата роля на финансов инструмент, но той не дава никаква власт в рамките на предприятието”.</p>	<p>капитала.” “комбинация между интересите на [частните] членове/потребители и/или обществения интерес.” “Използване на излишъците в зависимост от социалната цел и/или желанията на членовете, за ре-инвестиция или за разпределение.”</p>		
---	--	---	--	--

4.2. Основни общи знаменатели и характеристики

Действащи лица: Най-ограничаващата дефиниция за действащите лица е тази на Комитета за регионите, в която се декларира, че те са: “повече или по-малко кооперации, взаимоспомагателни сдружения и асоциации с икономическа дейност.” Съществува единодушно съгласие между четирите дефиниции относно факта, че **кооперациите и взаимоспомагателните сдружения** са част от социалната икономика. Що се касае до асоциациите, социалната икономика включва **поне онези с икономическа дейност**. Що се касае до четвъртата институционална опорна колона - фондациите, две от четирите дефиниции (Fonda и Комитета за регионите) не ги споменават.

Дейности: Няма никакво ограничение “априори” с оглед секторите, в които социалната икономика може да работи. Общите знаменатели имат нещо общо с териториалното имплантиране и производството на социални стоки. Текстове на Fonda и на Комитета за регионите изясняват **връзката с територията и местното развитие**. Текстът на CEP-CMAF прави същото индиректно, като се изреждат дейностите, свързани с територията. Текстът на Комитета за регионите споменава освен това **предоставянето на “социални стоки”**, една от които е **създаване на заетост** - нещо, което се споменава и в четирите дефиниции.

Ценности: (а) **солидарност и социално единство**, (б) **социална отговорност и ангажираност**, (в) **демократия и участие**, (г) **автономия и независимост** са изглежда основните общи знаменатели за четирите дефиниции. В част от дефинициите са добавени и други ценности, съвместими с горните, като например **между-поколенски характер** (Fonda), **доверие и сигурност** (Комитета за регионите). Все пак обаче, както дефиницията на CEP-CMAF, така и тази на Европейската комисия допускат, че някои от тези ценности и най-вече демокрацията и участието, не се отнасят за фондациите.

Цели: Консенсусът (единомислието) между четирите дефиниция изглежда е в това, че социалната икономика **посреща редица нужди, които другите сектори на икономиката не могат да посрещнат напълно самостоятелно**. Тези нужди имат нещо общо със **социалното единство и равновесие** (включително създаването на работни места, засилването на предприемачеството, както и стабилността на пазарите), **изграждането на едно плуралистично, участващо, демократично и базиращо се на солидарност общество**.

Стратегии: Четирите дефиниции подсказват необходимост от **създаване на мрежи и участие на гражданите на териториално ниво**, от създаване на **силна връзка между териториите, предприемачеството и социалните цели**, както и **засилване на финансовите механизми, които да заздравят връзката с територията** (напр. неделими резерви, социална ре-инвестиция).

Връзка между човешкото същество / обществото и капитала: И четирите дефиниции са сходни с признанието, че социалната икономика се характеризира с **върховенството на индивида и на социалната цел над капитала**.

5. Значението на социалната икономика за местното и териториалното развитие

от Луиджи Мартиньети

REVES - Европейска мрежа на градовете за социалната икономика

Погледнато от различни гледни точки, социалната икономика играе ключова роля на местно ниво.

С цел една по-добра стегнатост и яснота, ще споменем накратко четири основни характеристики на взаимоотношението между социалната икономика и местното развитие:

- качествена заетост,
- вграден социален капитал,
- засилена демокрация, и
- партньорство между органите на местната власт и действащите лица от социалната икономика

Качествена заетост

Преди всичко, като един предприемачески инструмент, социалните предприятия са ключови действащи лица при създаването на качествена заетост в различни области: в някои случаи социалните предприятия се превръщат в основният местен работодател. Това се случва поради две основни причини. От една страна социалната икономика е по дефиниция местна и / или регионална вградена икономика (в сравнение с глобалната икономика). И наистина самият вид “производство” на много социални предприятия е по необходимост местно - с оглед на това, че те произвеждат така наречените “свързани стоки” . Такива стоки са онези, които се характеризират със съвременното присъствие както на производителя, така и на бенефициента на производството (т.е. клиента).

На второ място много области, в които участват действащи лица от социалната икономика, се характеризират с интензивна на труд (трудоемка) схема и поради това пораждаат голям брой работни места. Така например можем да цитираме опита с така наречените “селски кооперации” в Скандинавия или в Ирландия, в които почти всички селяни са ангажирани или наети от една единствена обща кооперация. Аналогично, можем да споменем опита със консорциумите на социалните кооперации в Италия или тези на социалните предприятия в Испания, които се занимават основно с услуги за хората. Много често тези действащи лица от социалната икономика могат да са големи работодатели, като всеки от тях има повече от 1000 служители.

Вграден социален капитал

Макар да е от съществено значение, икономическият аспект не е вероятно основният елемент, засягащ местното влияние на социалната икономика. Така както често се претендира, социалната икономика наистина играе ключова роля както в изграждането, така и в подобряването на местния, вграден, социален капитал. С този израз имаме обикновено предвид ценността “цялостност на социалните взаимоотношения”, както и местните мрежи за солидарност в рамките на дадена територия. Това понятие може да се

разшири, но за момента е изглежда по-добре да се концентрираме върху тази сбита дефиниция.

Засилена демокрация

Като една свързана икономика, социалната икономика създава неизбежно силни връзки между различните групи с корени на една и съща територия (можем да опростим нещата, като кажем между производители и бенефициенти - имайки предвид, че понякога тези две групи могат отчасти да съвпадат). Начинът, по който се създават тези връзки и общото поведение на общностите се получават от вътрешната характеристика на социалните предприятия, а именно вътрешната демокрация. Сигурно е, че структурата на социалните предприятия създава една вътрешна арена за обучение на участниците в демокрация.

При традиционните предприятия с интензивно използване на капитал липсата на този аспект създава често пъти къси съединения между вътрешната работна среда (в която работникът изразходва огромно количество време) и външната (социално-политическата) среда. Противно на това социалните предприятия могат да се разглеждат като продължение на механизмите на гражданското и демократично общество.

Партньорство между органите на местната власт и действащите лица от социалната икономика

Аспектите, които резюмирахме тук по-горе, ни позволяват да разгледаме накратко взаимоотношението между социалната икономика и местните органи на властта (общини, окръзи, регионални или други видове избрани на местно ниво органи на властта).

Един задълбочен анализ на партньорствата между местните и регионалните органи на властта, и социалната икономика бе извършен от Комитета на ЕС за регионите в неговия документ за изказване на становище *“Партньорства между местните и регионалните органи на властта, и организациите от социалната икономика: принос към трудовата заетост, местното развитие и социалното единство”*.

На базата на този основен документ ще подчертаем тук по-долу някои ключови аспекти на тези взаимоотношения. При представителните демокрации избраните местни органи на властта имат ясен мандат, даден им от избирателите и трябва да отговорят на него; сега можете да попитате как участническите аспекти в рамките на социалната икономика могат да се обединят с представителната демокрация.

На практика, така както показва опитът, няма никакъв контраст или противоречие между тези два аспекта. Напротив, участническото и отговорно поведение, развито в опита от социалната икономика осигурява до голяма степен една силна подкрепа за представителната демокрация, чрез непрекъснатата подкрепа на и контрол върху избраните представители.

Опитът в няколко страни и територии показва, че диалогът и съществуването на механизми за информация, консултация, съвместно програмиране и в някои случаи, разпределянето на правомощията засилиха доверието в представителната демокрация и развиха чувството за принадлежност в рамките на общността.

Така не рядко наблюдаваме как градовете се ангажират силно с партньорства между местните органи на властта и действащите лица от социалната

икономика. Свидетели сме също и на едно засилено участие в местните избори.

Поради това можем да заключим, че силното местно и демократично инспириране (насърчаване) на социалната икономика представлява допълнително богатство за местните територии, което трябва да се използва максимално, като се създават стабилни и дългосрочни, демократични, отговорни и прозрачни партньорства.

6. Видове държавна политика, насочена към организациите от социалната икономика

базирайки се на CIRIEC-Интернешънъл (Международен център за изследвания и информация за държавната, социалната и кооперативната икономика)

6.1. Политики на предлагане, засягащи структурата на организациите от социалната икономика

Институционални мерки	Признаване като частно действащо лице (частен агент) Признаване на свободата на това действащо лице да действа във всички икономически сектори Елиминирание / компенсиране за правните пречки, дължащи се на използването на различни статутни Признаване като действащо лице при прилагането на Програмите за държавната политика (изпълнителен агент) Признаване като действащо лице при изготвянето на Програмите за държавната политика (съвместно вземащ решение агент) Мерки за фискална подкрепа
Финансови мерки	Различни инструменти на финансова подкрепа (насърчителни фондове, разпределение на приходи от лотарии)
Мерки за подкрепа с реални услуги	Съществуване на държавно-публични организации, подкрепящи социалната икономика със следните услуги: ⇒ Информация ⇒ Образование ⇒ Създаване на мрежи ⇒ Консултации - технически, търговски,... ⇒ Изследователска дейност
Разпространение и образователни мерки	Създаване на среда на обществено мнение, което да проявява разбиране за и да е възприемчиво спрямо социалната икономика.

6.2. Политики на търсене, засягащи дейността на организациите от социалната икономика

Разходи на правителствата на различни нива > клиенти на организациите от социалната икономика

Справка за изразходване в сектори от социален и общ интерес (преки услуги)
> “Новата Кейнсианска политика, изразена на суб-централни нива на ръководство”:

- ⇒ Намалени ефекти на разпиляване,
- ⇒ Силно влияние върху местната заетост,
- ⇒ Покриване на незадоволени нужди.

Положителна дискриминация по отношение на организациите от социалната икономика при държавно-публичното предоставяне на следните услуги:

- ⇒ “Кооперативна част” във Франция,
- ⇒ Социални клаузи и вмъкнати клаузи
- ⇒ Положителна, подразбираща се дискриминация за местните и регионални правителства в Италия.

Проблеми, дължащи се на липсата на регулация на връзките между общественния сектор и социалната икономика при предоставянето на следните услуги:

- ⇒ Стабилност на договорите / споразуменията за услугите
- ⇒ Бързи плащания

Оперативен режим за платежоспособността на търсенето (чеково обслужване или чекове за предприятието)

6.3. Политики, свързани със заетостта в организациите от социалната икономика

Общи принципи:

- ⇒ Политика на създаване на заетост, свързана с нуждите от социален интерес, които не са задоволени нито от пазара, нито от държавата
- ⇒ Политики, насочени към работници в неизгодно положение на пазара на труда (на възраст над 40 години, младежи и т.н.)

Подкрепящи мерки за създаване на заетост / стабилизация в социалната икономика:

- ⇒ Директно създаване на заетост чрез стойността на работната сила (по принцип в дейности от социален и общ интерес)
- ⇒ Оказване на помощ за колективно само-наемане от незаети лица
- ⇒ Оказване на помощ за стабилизация на заетостта в социалната икономика (достъп до състоянието асоциативен член)

Проблем, които трябва да се избягват / възпрепятстват / решават:

- ⇒ “Гето-изацията” на така създадената заетост, “ефектът на субституцията” (заместването)
- ⇒ Неадекватно качество на този тип заетост, когато се субсидира от качеството на новите услуги, които се предлагат

Оказване на помощ за обучението на работниците в организациите от социалната икономика:

- ⇒ Обща рамка, няма специфични мерки за обучение
- ⇒ Предприятия за социално и трудово включване

Други мерки, свързани с политиката на заетостта:

- ⇒ Услуги, свързани с даването на консултации, определяне на длъжността

(разместване) и съвети по заетостта (Агенции по труда с характеристиките на социалната икономика)
 ⇒ Разпределение на мерките по заетостта (частично работно време за асоциираните работници)

Източник: “Заетостта и социалната икономика в Европейския съюз: Синтез”, от Рафаел Чавес и Хосе Луис Монсон, Университетът във Валенсия, публикуван в “Информация и документи за социалната икономика 1999 г., CIRIEC-Испания, Валенсия: страници 61-80.

Документът на испански език е съкратена версия на изследването на CIRIEC-Интернешънъл от 1998 г., направено в 15-те страни на ЕС и озаглавено “Предприятията и организациите от третата система: един стратегически залог за заетостта”. Изследването бе координирано от Б. Тири, Д. Демустие, Р. Спеър, Е. Пеццини, Ж.Л. Монсон и Р. Чавес.

7. Количествени данни за заетостта в социалната икономика в страните от ЕС

базирайки се на CIRIEC-Интернешънъл

Таблица 7.1: Заетост в социалната икономика по страни от ЕС

Страна	Абсолютна заетост (EFT) ¹⁰	% от гражданската щатна заетост
Австрия	233,662	8.0
Белгия	206,127	7.1
Дания	289,482	13.8
Финландия	138,580	8.1
Франция	1,214,827	6.8
Германия	1,860,861	6.4
Гърция	68,770	3.3
Ирландия	151,682	15.8
Италия	1,146,968	8.2
Люксембург	6,740	4.6
Холандия	769,000	16.6
Португалия	110,684	3.5
Испания	878,408	9.9
Швеция	180,793	5.8
Великобритания	1,622,962	8.4
Общо	8,879,546	

Източник: Изследване на CIRIEC-Интернешънъл, посочено тук по-горе и проведено през 1998-1999 г. в 15-те страни-членки на ЕС.

Таблица 7.2: Оценка на заетостта в избрани сектори и страни

Страна	Брой служители	Оценка на заетостта
Трудово-производителни кооперации	164,352	+10 % от 1990 до 1995 г.
Трудови компании с ограничена отговорност (SAL) в Испания	62,567	+17 % от 1995 до 1998 г.
Земеделски кооперации в	17,416	-2.4 % от 1994 до 1996 г.

¹⁰

Еквивалент на заетост на пълен работен ден

Португалия		
Дистрибуторски кооперации в Швеция	32,000	-11 % от 1992 до 1997 г.
Кооперативни банки във Франция	1,137,000	+0.7 % от 1994 до 1996 г.
Взаимоспомагателни здравни сдружения в Холандия	1,078	-6.4 % от 1991 до 1996 г.
Асоциации от здравния и социалния сектор във Великобритания	245,000	+5 % годишно
Асоциации от образователния и изследователския сектор	168,000	+4.5 % от 1990 до 1995 г.
Асоциации от културния, спортния и развлекателния сектор в Дания	41,801	+2.5 % годишно (+7.8 % между 1994 и 1997 г.)

Източник: Изследване на CIRIEC-Интернешънъл, посочено тук по-горе и проведено през 1998-1999 г. в 15-те страни-членки на ЕС.

8. Корените на концепцията за социалната икономика и нейното разпространение в целия свят

8.1. Четирите идеологически корена на социалната икономика и тяхното сегашно влияние

от Адам Пиеховски, директор “Международни връзки” на Националния кооперативен съвет, Полша

Съвременната социална икономика, като напр. кооперативното движение, има своите корени дълбоко в миналото, в концепциите на социалната философия, появили се през 19-ти век, но запазили своето присъствие и досега, като естествено те са предмет на една дълга еволюция. Тези концепции са свързани с идеите на социализма, либерализма и християнската солидарност.

Първите френски “утопични социалисти” - Клод Анри дьо Сен Симон и Шарл Фурие - критикували съвременната им капиталистическа система и пропагандирали идеите за тотално преустройство на държавната система и създаване на нови социални структури, както и на нови трудови отношения; “така нареченото “ново общество” трябвало да се базира на доброволни производствени асоциации, като напр. “фаланстерите” на Фурие. Роберт Оуен, който бил въодушевен от тези идеи вярвал, че основната цел на всички социални действия е да се създаде “новият човек”, което може да се постигне само чрез тотално преустройство на социалните и икономическите условия, които формират човешкото съзнание. Такова преустройство може да се осъществи посредством едно тотално коопериране на всички индивиди във всички области на икономическия живот с такива доброволни социално-икономически асоциации, като напр. “селищата на Оуен” или кооперативните сдружения. И тъкмо идеите на Оуен положиха основата на първото (или поне се смята за първото) кооперативно сдружение, създадено в Рочдейл, Великобритания, през 1844 г. Последователите на концепциите на утопичните социалисти, свързани по-късно със социалистическите (и накрая комунистическите) и работническите движения и марксистките идеи винаги са

смятали, че върховната цел на всички социални дейности, включително на дейностите на кооперациите и профсъюзите, е преобразуването на цялото общество, което означава да се отговори на интересите и нуждите не на отделните индивиди, а на социалните групи и класи по един колективен начин. Те не пренебрегвали икономическата роля на кооперациите при подпомагането на най-бедните групи от обществото за постигане на благополучие, но подчертавали тяхната образователна роля и други не-икономически колективни ползи, свързани с членството и целящи промяна на социалното съзнание, както и подготовка за бъдещата пролетарска революция. Същото се отнася и за другите видове социални организации.

Идеите на Чарлз Гайд, родени също от ранните социалистически концепции, предлагали вместо социалната революция еволюционно преобразуване на местните общности, държави и най-накрая - на целия свят в една огромна "кооперативна република". Това би могло да се постигне посредством самопомощ, само-организация на обществото чрез различни форми на кооперации, социални асоциации и т.н., които биха изпълнили на доброволна основа всички функции, изпълнявани преди това от държавните органи и накрая биха заменили последните. Такова едно виждане, наречено "пан-кооперативизъм" бе естествено утопично, но - с подчертаване на ролята на само-организацията на обществото, братството, социалната солидарност, демократичността, социалната справедливост и преодоляването на социалното изключване, тя силно се приближава до съвременните идеи на социалната икономика и може да се третира като един от основните ѝ източници.

Два други идеологични източника на социалната икономика - либерализмът и християнската солидарност, нямат тази амбиция на тотално преобразуване на съществуващото общество - те целели запазване на неговите структури, които евентуално да се подобрят и се нагодят по-добре към нуждите на всички социални слоеве. Съгласно концепциите на либерализма (и по-късно на нео-либерализма), обществото като цяло (и дори по-малките социални групи) не съществуват като отделно същество, а обществото само събира отделните индивиди, свързани с една огромна мрежа от различни връзки и взаимоотношения. Върховното добро за човечеството е пълната автономия на всички индивиди и тяхното право да осъществят личния си интерес, включително да станат богати. Тъй като реално общество не съществува, няма и нищо такова като "общо социално добро"; във взаимоотношенията между индивидите ключова роля играе икономическата печалба. Естествено, създаването на едно устойчиво икономическо сътрудничество между отделните индивиди ще е по-изгодно за тях от създаването на конфликти. И само поради тази строго прагматична причина (а не поради някакви други морални причини, така както е при други социални философии) си заслужава да основем институции, които да намалят до минимум конфликтите и да помогнат за създаването на връзки на сътрудничество. Измежду тези институции, кооперациите и другите доброволни асоциации имат да играят важна роля. Един от бащите-учредители на кооперативното движение - Херман Шулце Делицш - се придържаше към такива концепции. Първите кооперативни банки (и по-късно други видове кооперации), които той основа в Германия, се фокусираха не върху най-бедните социални групи, а върху

такива, които вече имаха нещо: малки и средни производители, занаятчии, както и средно богати земеделци. Съгласно либералните концепции, помагайки им в развитието на техния индивидуален бизнес, ние ще допринесем за създаването на работни места, за едно общо благополучие и така ще повдигнем и най-бедните. Последователите на Херман Шулце Делицш са били винаги чувствителни към предприемаческото измерение на своите организации, но подчертавали също и автономията на членовете и вътрешната демокрация. Поради това либералните концепции следва да бъдат включени като един от източниците на съвременната социална икономика.

Третият източник - християнската солидарност - има някои общи характеристики с двете доктрини, представени по-горе. Съгласно социалното учение на римо-католическата църква, намерило най-пълното си изражение в енцикликата (папското послание) "Рерум новарум" (нов свят) на папа Лъв XIII (1891 г.), човешкото общество е една обективно съществуваща общност от индивиди (каквато е случаят с привържениците на социализма), комбинираща физическите и духовните аспекти на човешките същества и свързана посредством най-различни естествени връзки. Основните единици на социалната структура са семействата; ключовата роля в социалната организация се играе от разделението на труда. Това може да се постигне посредством различни "корпорации", т.е. малки групи, базиращи се на християнската солидарност и позволяващи социалното и икономическото включване на индивидите и семействата в основния поток на обществото. Кооперациите са една от формите на тези корпорации. Първите кооперации, свързани с тези концепции, били основани много преди да бъде публикувана горепосочената енциклика. Техният родител и учредител бил Фридрих Вилхелм Райфайзен, който създал за пръв път спестовно-кредитните кооперации, опериращи основно в най-бедните селски региони. И други кооперации по модела на Райфайзен били обикновено малки, закотвени в местните общности и базирани на силните връзки между членовете, взаимното доверие, идеите на самопомощ и доброволен труд за общото благо.

И трите посочени концепции (или четири, ако разглеждаме "пан-кооперативизма" като отделна концепция) присъстват в съвременното кооперативно движение в Европа. В някои страни (напр. Италия), различни национални организации на кооперации, свързани с тези отличаващи се философии, съществуват редом една до друга. В други страни една от доктрините получава в определен момент доминантна позиция - понякога в резултат на националната еволюция или на местните традиции, а понякога като последица от държавната политика, така както е при бившите комунистически страни, в които единствено допустимият тип кооперации бе социалистическият (или по-скоро карикатурно социалистическият), стриктно подчинен на държавата. Днес обаче някои от възстановените кооперации се свързват с други източници - като например новите полски спестовно-кредитни кооперации, които гледат на себе си като последователи на "Кази Стефчика" от периода преди Втората световна война, т.е. малки спестовно-кредитни кооперации - полският вариант на кооперациите Райфайзен. Някои кооперативни банки също напомнят на традицията на "Банки лудове" (народни

банки) - кооперативни банки, организирани в региона на Познан през 19-ти век, по правилата на Шулце-Делицш.

Концепцията на социалната икономика би била вероятно по-богата и по-лесно приемлива в страните, в които това понятие е непознато или малко познато, ако обърнем еднакво внимание и на трите (или четирите) доктрини, които на пръв поглед са противоречиви, но - парадоксално, водят до едни и същи социални цели.

8.2. Как концепцията за социалната икономика се разширява към другите региони извън Европа

от Клаудия Санчес Бахо

Концепцията за социалната икономика престапи границите на европейския регион, най-вече по посока към двете Америки, където се засилват дебатите и действията по тази тема. Поради липса на място, ще споменем накратко няколко примера на национални инициативи и транс-национални изследователски проекти.

В Северна Америка можем да смятаме Квебек (Канада) за център на интелектуалната дейност за социална икономика. През 1987 г. Квебекският университет в Монреал създаде катедрата за кооперации "Ги Берние", в съюз с Монреалската федерация на кооперативните спестовни каси "Дежарден". От създаването си катедрата е произвела редица изследвания не само за кооперациите и най-вече за спестовно-кредитните, но така също и за социалната икономика като цяло. През 2001 г. Университетската школа за управленски науки, в партньорство с горепосочената катедра, създаде двугодишно обучение "магистър по бизнес-администрация" на тема "Колективни предприятия", което се фокусира върху кооперациите, предприятията от социалната икономика, филантропията и нетърговските асоциации, взаимоспомагателните и международните организации.

В Коста Рика косториканското кооперативно движение организира през 2000 г. *Първия национален симпозиум за социална икономика*. Той се фокусира върху дефиницията на концепцията, с обмяна на опит с други национални реалности (в Централна и Южна Америка, както и в Европа), а така също и върху стратегическите действия в бъдеще. Една друга важна характеристика бе, че тя също се занимава с въпроса за честната търговия между организациите от социалната икономика в международен план.¹¹

В Бразилия, така както обяснява Паул Зингер¹², забелязваме възраждане на социалната икономика с различни методи през 1990-те години. Първият е създаване на солидарни предприятия от капиталистически фирми, които или са в криза, или в банкрут и се поемат от своите служители с помощта на съюзи

¹¹ Виж "Социална икономика: Очаквания и стратегии - доклади и заключение от Първия национален симпозиум за социална икономика, Сан Хосе, 23-24 март 2000 г.; Сан Хосе в Коста Рика: Асамблея на работещите в популярните банки и за общественото развитие, 2000 г.

¹² "Неотдавнашното възраждане на солидарната икономика в Бразилия", виж резюме в: ...

и специализирани юридически лица.¹³ Вторият метод е създаването на различни видове кооперации в аграрните реформирани селища, създадени от Движението на безземлени селски работници. Третият метод е формирането на кооперации на базата на организиране на безработни лица и социално изключени работници.¹⁴ Четвъртият метод е този, който се води от трудовите съюзи CUT и една мрежова система от селски взаимоспомагателни каси.¹⁵

Изследването на Зингер бе част от една по-широка транс-национална изследователска програма, финансирана от фондациите Мак Артур и Гулбенк, наречена “Да преоткрием социалната еманципация”, в която професор Боавентура де Соуса Сантос (директор на Центъра за социални изследвания във факултета по икономика, Университет Коимбра, Португалия) игра важна роля и което бе проведено от изследователи в Бразилия, Португалия, Индия, Южна Африка и др. страни. Проектът стартира през януари 1999 г. и бе завършен през декември 2001 г. Той има четири транс-национални работни групи, като една от тях се занимава със социалната икономика. Очакваме документи и интервюта да бъдат публикувани през 2002 г.

Бразилия бе също домакин и на Световен социален форум със специфичен работен семинар, наречен “*Солидарната икономика - стълб на една хуманизирана глобализация*”. Под различните имена - солидарна икономика, социална икономика, солидарна социална икономика, хуманна икономика, популярна (народна) икономика и икономика на близостта (съседството), работните семинари разгледаха възникващите практики на икономически и социални взаимоотношения, опитващи се да подобрят качеството на живота на отделните индивиди. На тези работни семинари бе изразена идеята, че те имат много корени и тяхната културна динамика е разнообразна - от практиката на реципрочност на местните хора (туземците), до кооперацията, създадена в Рочдейл, Англия в средата на XIX век. Все пак в официалното изявление на семинара бе потвърдено, че тези практики споделят някои пунктове на сходимост: признаването на ценността на човешкия труд, задоволяването на нуждите на всички хора като основа за технологична съзидателност и икономическа дейност, признаването на правата на жените и на тяхното място в икономиката, търсенето на връзка с природата на базата на уважение, както и ценностите “коопериране” и “солидарност”. Този работен семинар завърши със списък от 18 предложения за по-нататъшна работа. Предложенията включват например: изготвяне на концепция за социална ефективност; дефиниране на методиките за анализ, измерване и оценяване на предприятията от социалната икономика; въвеждането на принципите на етичност и правила във всяка икономическа дейност; искането многостранни финансови институции (Световната търговска организация, Международния

¹³ Такива примери са Националната асоциация на работниците в самоуправляващите се фирми, и Унисол. Зингер изследва също и Конфоржа - една голяма, поета от четири трудово-производителни кооперации.

¹⁴ Третият метод се проведе от Каритас (юридическо лице на Националния съвет на епископите в Бразилия), с граждански действия срещу бедността и в името на живота, както и от Технологичните инкубатори на популярните кооперации, които са свързани с различни бразилски университети.

¹⁵ CUT е най-голямата федерация от съюзи в страната, създадена от Агенцията за солидарното развитие, а системата CRESOL е мрежа от селски взаимоспомагателни каси в една бързо развиваща се Южна Бразилия.

валутен фонд, Световната банка и т.н.) да включат социалната икономика в своите програми като задължителна компонента за устойчиво и многоизмерно човешко развитие; изграждането на мрежи и информационни стратегии; както и по-тясно сътрудничество с местните органи на властта.

8.3. Начало на световната стандартизация на социалната икономика: ОИСР и МОТ

от Бруно Рьолантс

Програмата “Развитие на местната икономика и заетостта” на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие *“идентифицира, анализира и разпространява новаторски идеи, свързани с местното развитие и социалната икономика”*. Създадена през 1982 г., тя се фокусира върху следните видове дейности: децентрализация на политиката на заетост, предприемачество, глобализация и местни органи на властта, местни партньорства и социални нововъведения. Членовете на програмата, освен държавите-членки на ЕС, включват и страни-кандидатки, като Чехия, Унгария, Словакия, Полша и Турция, както и извън-европейски страни като Австралия, Мексико, Нова Зеландия и САЩ. Други страни, като Словения, Германия, Япония и Корея също изразиха желание да се включат в програмата.

Промоцията на Препоръката за кооперациите през 2002 г. (от Международната организация на труда), гласувана на 20 юни 2002 г. е не само първият изобщо световен нормативен текст за кооперациите и за тяхното насърчаване. Препоръката се отнася и за социалната икономика, въпреки че не е споменава директно с нейното име. В нейния член 4 се посочва, че *“Трябва да се приемат мерки за насърчаване на потенциала на кооперациите във всички страни, независимо от тяхното ниво на развитие, с цел да се помогне на тях и на техните членове да: (...) създадат и разширят един жизнеспособен и динамичен характерен сектор на икономиката, който включва кооперациите, отговарящи на социалните и икономически нужди на общността”*.

В член 6 Препоръката посочва, че *“Балансираното общество се нуждае от съществуването на силен публичен и частен сектор, както и от силен сектор на кооперации, взаимоспомагателни сдружения и други социални и неправителствени организации. И точно в този контекст правителствата трябва да осигурят подкрепяща политика и правна рамка, която да е в съответствие с характера и функцията на кооперациите и да се ръководи от кооперативните ценности и принципи (...)”*.

Този текст е важен прецедент за другите действащи лица от социалната икономика, които следва да получат в бъдеще аналогично внимание от страна на държавната политика на световно ниво. Той също излиза официално в един стадий на нормализация на социалната икономика и на нейното насърчаване в световен мащаб.

Тези тенденции показват как - независимо от различните термини, които се използват (“социална икономика”, “солидарна икономика”, “третият сектор”, “характерен сектор на икономиката”, или “сектор на кооперациите, взаимоспомагателните сдружения и другите социални и неправителствени

организации”), социалната икономика все повече отговаря на едно характерно пространство на държавната политика, с характерни норми и стандарти. Така както се случи неотдавна в МОТ в случая с кооперациите, действащите лица от социалната икономика ще трябва да вземат едно все по-активно участие в дефинирането на тези норми и стандарти, така че да избегнат тяхното изключително дефиниране от външни действащи лица.